

Scenariusz lekcji bibliotecznej dla klasy V-VII szkoły podstawowej

Temat lekcji: Sięgamy po słowniki - zapoznanie uczniów z podziałem słowników, ich funkcją oraz zasadami korzystania z nich

Cele ogólne:

- zapoznanie uczniów z podziałem słowników, ich funkcją oraz zasadami korzystania z nich;

Cele szczegółowe:

- na poziomie wiadomości uczeń:

- zna definicję słownika
- wie, jakie są rodzaje słowników;
- zna zasady korzystania ze słowników;

- na poziomie umiejętności uczeń potrafi:

- korzystać ze słownika;
- wybrać odpowiedni słownik do poszukiwanej przez siebie informacji.

Metody pracy:

- Inscenizacja, pogadanka oraz praktyczne ćwiczenia.

Formy pracy: indywidualna, grupowa.

Środki dydaktyczne: szablon ze schematem podziału słowników, instrukcja z zasadami korzystania ze słowników, słowniki różnego rodzaju, karty pracy z ćwiczeniami.

Czas trwania zajęć: 45 minut

Przebieg zajęć:

- I. Część organizacyjna : Powitanie i zapoznanie uczniów z tematem lekcji;
- II. Część zasadnicza:
 1. Nauczyciel przybliży uczniom definicję słownika:

Słownik - publikacja zawierająca zbiór wyrazów, pojęć, nazw osobowych i geograficznych, ułożonych zwykle alfabetycznie, z objaśnieniem ich znaczeń, pochodzenia, zasad użycia, pisowni bądź tłumaczenia.

2. Nauczyciel prezentuje uczniom podział słowników i krótko omawia.

Rzeczowe - podają informacje encyklopedyczne dotyczące terminów z określonej dziedziny wiedzy np. Słownik pisarzy lektur, Szkolny słownik historyczny, Słownik gatunków literackich, Słownik nazw miejscowości i mieszkańców, Słownik bohaterów literackich, Słownik szkolny Terminy geograficzne, Słownik szkolny Mitologia grecka i rzymska.

Językowe - zawierają i objaśniają wyrazy istniejące w danym języku:

- ogólne np. Słownik współczesnego języka polskiego, Uniwersalny słownik języka polskiego, Słownik języka polskiego;
- specjalne - zawierają wyrazy dobrane z jednego punktu widzenia:

Słowniki specjalne to:

Słownik frazeologiczny - zawiera stałe związki frazeologiczne, znaczenie związków frazeologicznych i poprawne zastosowanie w zdaniu.

Słownik poprawnej polszczyzny - zawiera znaczenie wyrazów języka polskiego, poprawną formę gramatyczną, właściwą wymowę i poprawne użycie w zdaniu.

Słownik wyrazów obcych - zawiera wyrazy używane w języku polskim, ale pochodzące z innych języków.

Słownik synonimów - to słownik wyrazów bliskoznacznych, czyli różnych wyrazów o podobnym znaczeniu. Słownik pomaga zastąpić dany wyraz innym.

Słownik etymologiczny - zbiór wyrazów wraz z opisem ich pochodzenia i wyjaśnieniem pierwotnego znaczenia.

Słownik ortograficzny - podaje poprawną pisownię wyrazów oraz zasady interpunkcji.

- przekładowe - podają tłumaczenie z danego języka na inny język np. Słownik polsko-angielski, Słownik niemiecko-polski, Słownik słowacko-polski, Słownik francusko-polski;

3. Nauczyciel zapoznaje uczniów z zasadami korzystania ze słowników i rozdaje im instrukcję.

Zasady korzystania z encyklopedii i słowników:

1. Zapoznać się z uwagami i objaśnieniami wstępnymi
2. Zorientować się, jaki jest układ treści: alfabetyczny czy rzeczowy
3. Dobra znajomość alfabetu
4. Wybrać właściwy tom (w wydawnictwach wielotomowych) na podstawie oznaczeń na jego grzbiecie
5. Umieć posługiwać się żywą paginą
6. Przy rzeczowym układzie posługiwać się spisem treści, indeksem (skorowidzem)
7. Korzystać z wykazu skrótów, objaśnień

ŻYWA PAGINA - informacja drukowana u góry strony nad tekstem: głównie tytuł dzieła lub rozdziału, w encyklopedii pierwsze lub ostatnie słowo (jego pierwsza sylaba) na stronie.

INDEKS (SKOROWIDZ) - spis terminów, miejscowości, autorów, tematów przytoczonych lub omówionych w dziele, wskazujący strony, na których termin jest wspomniany.

ODSYŁACZ - odesłanie od jednego hasła do drugiego

III. Część warsztatowa

Nauczyciel łączy ławki i rozkłada na nie kilkanaście różnych rodzajów słowników, następnie dzieli uczniów na VI grup. Każda grupa otrzymuje kartę pracy, zawierającą pytania.

Grupa I

1. W jakim słowniku będziesz szukać wyjaśnienia był *Odyseusz*?

.....

2. Odszukaj w odpowiednim słowniku wyjaśnienie, co to jest *meteoryt*. Z jakiego słownika skorzystasz?

.....

3. Odszukaj w Słowniku nazw miejscowości i mieszkańców hasło *Niziny* i napisz jak nazywa się mieszkaniec tej miejscowości

.....

4. Do jakiej grupy słowników należy Słownik bohaterów literackich?

.....

5. Odszukaj w Uniwersalnym słowniku języka polskiego hasło: *wszystkowiedzący* i napisz, co ono oznacza

.....

6. Jeśli masz sprawdzić, czy w zdaniu *Wczoraj nie transmitowano w TV meczu Polska-Anglia* słowo *mecz* zostało poprawnie odmienione, z jakiego słownika skorzystasz?

.....

7. Sprawdź w Słowniku wyrazów obcych kim jest nuncjusz?

.....

8. Jeśli masz podać synonimy wyrazu *pożyteczny*, z jakiego słownika skorzystasz?

.....

9. Oszukaj w Słowniku frazeologicznym hasło *owca* i wyjaśnij znaczenie wyrażenia „*chodzić jak błędna owca*”

.....

.....

10. Jeśli masz sprawdzić znaczenie i pochodzenie wyrazu „*deszcz*”, z jakiego słownika skorzystasz?

.....

.....

11. Spośród poniższych wyrazów wybierz te, które są błędnie napisane. Sprawdź poprawną pisownię w odpowiednim słowniku i napisz poprawnie. Z jakiego słownika skorzystasz?

.....

grzechrólka, rzorżeta, chmurzasty, conajwyżej

.....

12. W jakim słowniku należy szukać tłumaczenia słowa „*dąźnik*” na język polski? Sprawdź co to słowo oznacza?

.....

Grupa II

1. Odszukaj w Słowniku szkolnym Mitologia grecka i rzymska kim była *Hekate*
.....
2. Który ze słowników służy do wyjaśnienia terminu *planeta*?
.....
3. Odszukaj w Słowniku nazw miejscowości i mieszkańców hasło *Warszawa* i napisz jak mówi się o kobiecie, tam mieszkającej?
.....
4. W jakim słowniku będziesz szukać wyjaśnienia kim była *Balladyna*?
.....
4. Odszukaj w Uniwersalnym słowniku języka polskiego hasło *węglarz* i napisz co ono oznacza
.....
.....
6. Do jakiej grupy słowników należy Słownik poprawnej polszczyzny?
.....
7. Który ze słowników zawiera wyrazy używane w języku polskim, ale pochodzące z innych języków?
.....
8. Korzystając ze Słownika wyrazów bliskoznacznych, podaj synonimy wyrazu „*przymus*”
.....
.....
9. Jeśli masz wyjaśnić znaczenie wyrażenia „*siedzieć cicho jak mysz pod miotłą*”, z jakiego słownika skorzystasz?
.....
10. Korzystając ze słownika etymologicznego podaj znaczenie i pochodzenie wyrazu „*diabeł*”

.....
.....
11. Jeśli masz sprawdzić czy w poniższych wyrazach: *harmider, króciutki, najbliższy, nie hajże* nie ma błędów ortograficznych, z jakiego słownika skorzystasz?

.....
.....
12. W jakim słowniku należy szukać tłumaczenia słowa „húsenica” na język polski? Sprawdź co to słowo oznacza?

.....
.....
Grupa III

1. Odszukaj w Słowniku szkolnym Mitologia grecka i rzymska kim była *Kora*

.....
.....
2. „Las monsunowy, las strefy gorącej o klimacie okresowo suchym, z suszą w zimowym półroczu. W drzewostanie występują warstwy drzew zrzucających liście na okres suszy, a pod ich okapem (powałą) - warstwa drzew wiecznie zielonych, zazwyczaj o skórzastych liściach”
Jak myślisz, z jakiego słownika pochodzi powyższe wyjaśnienie co to jest las monsunowy?

.....
.....
2. Do jakiej grupy słowników należy Słownik nazw miejscowości i mieszkańców?

.....
.....
4. Odszukaj w Słowniku bohaterów literackich hasło *Ania z Zielonego Wzgórza* i napisz, jakich książek jest ona główną bohaterką

.....
.....
5. Które słowniki zawierają i objaśniają wyrazy istniejące w danym języku?

.....
.....
6. Jeśli masz sprawdzić poprawną formę słowa: pomarańcza w zdaniu *Mama kupiła dwa kilogramy pomarańczy* z jakiego słownika skorzystasz?

7. Sprawdź w Słowniku wyrazów obcych kim jest „*poliglota*” i z jakiego języka pochodzi to słowo

.....

8. Do jakiej grupy słowników należy Słownik wyrazów bliskoznacznych?

.....

9. Oszukaj w Słowniku frazeologicznym hasło „Grek” i wyjaśnij znaczenie wyrażenia „udawać Greka”

.....

.....

10. Korzystając ze Słownika etymologicznego podaj znaczenie i pochodzenie wyrazu „gniew”

.....

.....

11. Do jakiej grupy słowników należy Słownik ortograficzny?

.....

12. W jakim słowniku należy szukać tłumaczenia słowa „petrolejka” na język polski? Sprawdź co to słowo oznacza?

.....

Grupa IV

1. Do jakiej grupy słowników należy Słownik szkolny Mitologia grecka i rzymska?

.....

2. Jeśli masz sprawdzić, co to jest planeta, z jakiego słownika skorzystasz?

.....

3. Jak się nazywa osoba, mieszkająca w Kielcach? W którym słowniku to sprawdzisz?

.....

4. Odszukaj w Słowniku bohaterów literackich hasło: *Alicja* i napisz jakiej książki jest ona główną bohaterką?

.....

5. Odszukaj w Uniwersalnym słowniku języka polskiego hasło „wspinacz”. Co ono oznacza?

.....
.....

6. Użyj właściwej formy rzeczownika. Najpierw sprawdź poprawną formę w odpowiednim słowniku.

Zejdź mi z(oko) żebym Cię więcej nie widział.

7. Sprawdź w Słowniku wyrazów obcych kim jest „prymus” i z jakiego języka pochodzi to słowo

.....
.....

8. Korzystając ze Słownika wyrazów bliskoznacznych, podaj synonimy wyrazu „cisza”

.....
.....

9. Do jakiej grupy słowników należy słownik frazeologiczny?

.....

10. Korzystając ze słownika etymologicznego podaj znaczenie i pochodzenie wyrazu „iskra”

.....
.....
.....

11. Który ze słowników służy do sprawdzania poprawnej pisowni wyrazów?

.....

12. Do jakiej grupy słowników należy słownik polsko-włoski?

.....

Grupa V

1. Słowniki, które podają informacje encyklopedyczne dotyczące terminów z określonej dziedziny wiedzy to słowniki

.....
2. W Słowniku szkolnym Terminy geograficzne odnajdź hasło „lodowiec”. Co ono oznacza?

.....
.....
.....

3. Jak się nazywa mężczyzna mieszkający w Krakowie? W którym słowniku to sprawdzisz?

.....

4. W jakim słowniku sprawdzisz kim był Kubuś Puchatek?

.....

5. Odszukaj w Uniwersalnym słowniku języka polskiego hasło „wspak”. Co ono oznacza?

.....
.....

6. Słownik, który zawiera znaczenie wyrazów języka polskiego, poprawną formę gramatyczną, właściwą wymowę i poprawne użycie w zdaniu to

.....

7. Do jakiej grupy słowników należy Słownik wyrazów obcych?

.....

8. Korzystając ze Słownika wyrazów bliskoznacznych, podaj synonimy wyrazu „emigrant”

.....
.....

9. Oszukaj w Słowniku frazeologicznym hasło „świeca” i wyjaśnij znaczenie wyrażenia „szukać ze świecą”

.....
.....

10. Do jakiej grupy słowników należy słownik etymologiczny?

.....

11. Spośród poniższych wyrazów wybierz te, które są błędnie napisane. Sprawdź poprawną pisownię w odpowiednim słowniku i napisz poprawnie. Z jakiego słownika skorzystasz?

.....

rzabojad, charcmistrz, niemiły, menedrzer

.....

12. W jakiej grupie słowników będziesz szukać tłumaczenia z języka polskiego na język obcy?

.....

Grupa VI

1. *Eros (gr.) - bóg miłości, uosobienie jednej z pierwotnych sił, które władaly światem jeszcze przed narodzeniem bogów i ludzi.*

Jak myślisz, z jakiego słownika pochodzi powyższe wyjaśnienie kim był Eros?

.....

2. Podaj definicję góry. W którym słowniku odnalazłeś wyjaśnienie?

.....

.....

3. Do jakiej grupy słowników należy słownik nazw miejscowości i mieszkańców?

.....

4. Słownik, który zawiera hasła, będące imionami i nazwiskami postaci literackich to słownik

.....

5. Co zawierają słowniki językowe?

.....

.....

6. Użyj właściwej formy rzeczownika. Najpierw sprawdź poprawną formę w odpowiednim słowniku.

Biegłem tak szybko, że nie mogłem złapać(dech)

7. Jeśli masz wyjaśnić znaczenie słowa używanego w języku polskim, ale pochodzące z innego języka, jakiego słownika użyjesz?

.....
8. Korzystając ze słownika synonimów (wyrazów bliskoznacznych), podaj synonimy wyrazu „jednobarwny”

.....
.....
9. Jeśli masz wyjaśnić znaczenie wyrażenia „ciemny jak tabaka w rogu”, z jakiego słownika skorzystasz?

.....
10. Który ze słowników zawiera zbiór wyrazów wraz z opisem ich pochodzenia i wyjaśnieniem pierwotnego znaczenia?

.....,
11. Spośród wyrazów wybierz te, które są błędnie napisane. Sprawdź poprawną pisownię w odpowiednim słowniku i napisz poprawnie. Z jakiego słownika skorzystasz?

.....
huligan, druzzka, rehabilitacja, na wpół

.....
12. Jeśli masz przetłumaczyć słowo „love” na język polski, w jakim słowniku będziesz szukać?

.....
IV. Zakończenia lekcji: podziękowanie uczniów za aktywny udział w spotkaniu.

Scenariusz lekcji opracowała: Ewa Tarapata, nauczyciel bibliotekarz Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Kielcach Filia w Busku-Zdroju